

III. BESZÉD, NYELV, VERS RITMUSA

TÁRSADALMI, KULTURÁLIS ÉS VILÁGPOLITIKAI TENDENCIÁK EGY NYELV ELTERJEDÉSÉBEN

HORVÁTH BALÁZS ZSIGMOND PHD HALLGATÓ,
művészettörténész-angoltanár
Pogány Frigyes Szakgimnázium
E-mail: zsmondi@gmail.com

DOI 10.23716/TT0.23.2020.13

Absztrakt:

A világtörténelem során az Európában élő népek által beszélt nyelvek hegemoniája gyakran változott. Az ókori Római Birodalom arisztokratái a görög kultúrát (tudomány/technikát) átemelték, majd a latin a világhatalmi törekvés miatt évszázadokig meghatározó volt a vallás, a tudomány és politika terén, de a felvilágosodás és az ipari forradalom a német és az angol elterjedését hozta, az utóbbit egyszerűsége miatt is, a számítástechnika robbanásszerű fejlődése világnyelvvé tette. A francia a diplomácia nyelve és inkább a kifinomult kultúra kifejezőeszköze maradt. A kelet-európai régióban a politikai erőmegosztás miatt az orosz nyelv átmenetileg sem tudott tért hódítani a szláv tömb jelenléte ellenére sem. A vallási és ebből adódó életviteli különbségek miatt az arab/török nyelv a hódítások ellenére sem terjedt el. Az előadásban rávilágítunk, hogy milyen társadalmi és világpolitikai tendenciák segítenek egy nyelv elterjedésében és használatának jelentőségében. Mennyire képes a Föld népessége idomulni egy világnyelv használatához? Mit jelent a kisebbségi nyelvhasználat?

Kulcsszavak: világnyelv, nyelvkultúra, nyelvhasználat, nyelvi identitás

Mi értünk világnyelven?

A „globális” – vagy „világnyelvnek” nincs hivatalos definíciója. Lényegében egy nemzetközileg tanult és beszélt nyelvre utal, amelyet nemcsak az anyanyelvi és a második nyelvet beszélők száma, hanem földrajzi terjedése, használata határoz meg. A globális nyelv „lingua franca”-ként működik, olyan közös nyelv, amely lehetővé teszi a különböző hátterű és etnikumú emberek számára, hogy többé-kevésbé méltányos alapon kommunikáljanak, megkönnyítsék a nemzetközi szervezetek munkáját és a diplomáciai

kapcsolatokat. Így levonhatjuk azt a következtetést, hogy a nyelvnek nem lehet önálló létezése, és egy adott nyelv csak akkor dominál, amikor a beszélői dominálnak. Egy nyelv sikere akkor ér véget, amikor az emberek, akik beszélnek, már nem jutnak vezető szerephez.

A nyelvek hatása három fő dolog kombinációjában érhető tetten: azoknak az országoknak a számában, ahol első nyelvként vagy anyanyelvként használják, az adott nyelvet hivatalos nyelvként elfogadó országok számában és az idegen nyelvet iskolában oktató országok számában. A nyelv belső szerkezeti tulajdonságai, szókincsének gazdagsága, irodalmának minősége az egész történelem folyamán, valamint a nagy kultúrákkal vagy vallásokkal való kapcsolata mind fontos tényező a népszerűségben. A történelem azt mutatja, hogy egy nyelv addig marad globális nyelv, amíg az anyanyelvűek politikai ereje és a gazdasági hatalma képes fenntartani és bővíteni pozícióját. [1]

Gyakran érvelnek a nyelvészek és a politikusok, hogy a modern „globális faluban” „globális nyelvre” van szükség, és hogy (különösen a modern kommunikáció világában, a globalizált kereskedelemben és a nemzetközi kapcsolatokban) egyetlen „lingua franca” soha nem volt fontosabb, mint napjainkban. Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) és annak különféle ágazatai 1945 óta bekövetkezett megjelenésével – az ENSZ most több mint 50 különböző ügynökséggel és programmal rendelkezik, köztük a Világbankkal, az Egészségügyi Világszervezettel az UNICEF-ig bezárólag – igényli az egységes hivatalos nyelv használatát. A szervezet csak egy példa arra, hogy miért hasznos egy „lingua franca”, mivel az Európai Közösség igazgatási költségeinek is egyharmadát a különböző tagnyelvek fordításaira költik. [2]

A világnyelvek változásának ritmusa az évszázadok tükrében

Az emberiség történetében az első „lingua franca” az akkádi (babilóniai) volt, egy sémi nyelv, amelyben az ékírás használatos. A Kr. e. 2. évezred nagy részében a diplomácia központjai a Közel-Keleten voltak. A babiloniak nem voltak olyan erős hatalmi pozícióban, mint az egyiptomiak és a hettiták, de földrajzilag egy köztes területen álltak és a kereskedők mindenütt előfordultak. Amikor az egyiptomi fáraók üzeneteket váltottak a hettiták királyával, a levelezés akkádi nyelven történt. A világirodalom első remekműve, a Gilgamesh eposz szintén akkádi nyelven íródott.

Kr. e. 10. században az akkádót az arámi, egy másik szemita nyelv váltotta fel a Közel-Keleten, egészen az 1. évezredig. Ez Keresztelő János és Jézus nyelve is volt. A Közel-Keleten még ma is körülbelül egymillióan számos neo-arámi nyelvváltozatot beszélnek. A szír a keresztény egyház liturgikus nyelvét is jelenti.

A görög nyelv széles körben elterjedt Nagy Sándor hódításai után. A hellenisztikus korszakban bárhol megérthettette magát egy görögül beszélő ember Spanyolországtól Indiáig és a Krímtől Etiópiáig. Ez nem az illírek irodalmi nyelve volt, hanem egy sokkal egyszerűbb közös nyelv, azaz „koine”.

Történelmileg a globális nyelv megalapozásának lényeges tényezője az, hogy azok beszéltek, akik szellemi tőkével, gazdasági pénzügyi hatalommal rendelkeztek. A latin nyelv is ilyen nyelv volt, bár csak kisebbségi nyelvként létezett a Római Birodalom egészében, de elengedhetetlen tényező volt, mivel az erőteljes politikai vezetők, adminisztrátorok, valamint a római vallás és világnézet híveinek és a római katonák gyakorolták – és ez az, ami a latint vitathatatlanul globális nyelvi státuszra emelte. A római köztársaság felemelkedésével vált népszerűvé, és a barbárok elnevezés a többi nem rómainak számító népcsoport nyelvét utánzó közös hangutánzó szavából fejlődött ki. A római birodalomban csak a görög tudott versenyezni a latin nyelvvel de, végül az megvédve vezető pozícióját keleten is. A latin volt az Európa olyan első rögzített globális nyelve, vagy más néven a „lingua franca”, amelyet a római birodalom idején a katonák és a kereskedők nyugaton. Még a Római Birodalom felbomlása után is, a latin sok nyugat-európai városban a legfontosabb nyelv volt. A 8. században a különféle országok népei hozzáfűztek szavakat és kifejezéseket, és ez a folyamat egy sajátos "vulgáris latin" kialakulásához vezetett. Végül ezek a vulgáris latin nyelvjárássok váltak a ma beszélt újlatin nyelvekké, mint például a spanyol, portugál, francia és olasz, stb. A latin nyelv jelenleg is az orvos- és a jogtudomány nyelve. Svájc hivatalos neve még mindig a latin, a „Confoederatio Helvetica”. [3], [4]

A középkori Európában időközben a latin helyét nagyrészt az olasz vette át. Míg a latin megmaradt a tanulás és a hivatalos dokumentumok nyelvének, a kereskedelem, banki és diplomáciai nyelv egyre inkább olasz lett a 13. században. Ennek a változásnak az volt az oka, hogy Velence, Firenze és Genova városainak politikai szerepe felértékelődött. A kereskedők, akik onnan származtak szó szerint mindenütt előfordultak Európa szerte. Amikor 1300-ban VIII. Bonifác pápa szent évet hirdetett Rómában, minden európai állam elküldte képviselőit az Örök Városba. Nyolc nagykövet firenzei származású volt. A pápa megjegyezte, hogy a firenzeieket az ötödik elemnek kell elismerni a víz, a levegő, a föld és a tűz mellett.

Számos remekmű készült olasz nyelven, nevezetesen Dante Isteni vígjátéka és Boccaccio Decameronja. Ma az olasz még mindig nagyrészt a zene és a kultúra nyelve. A legtöbb számviteli fogalom is olasz eredetű. Olaszországot azonban a területi viszályok felemésztették és Európában az első helyet fokozatosan a francia nyelv vette át. A francia a középkorban már népszerű nyelv volt, de XIV. Lajos uralkodása után vitathatatlanul vezetővé

vált. Beszélni franciául a tekintély és a sikesség jele volt. Ha egy angol tanulni kezdett Hollandiában, akkor nem tanult hollandul, hanem latinul és franciául kellett művelnie magát, sőt az orosz-iráni béketárgyalásokat is francia közreműködéssel fogalmazták meg az 1800-as években. Csak akkor változott meg ez a helyzet, amikor az amerikaiak nem akartak franciául kommunikálni a különféle diplomáciai tárgyalások során. Ennek ellenére még mindig sokan vannak az egész világon, akik megtanulják a francia nyelvet, Európában, Ázsiában, Afrikában és Amerikában is. A mai világban a francia nyelv hatását a legjobban a kémia tudományában követhetjük nyomon, valamint a mai napig minden ENSZ-állásfoglalás mind francia, mind angol nyelven készül. [5], [6]

A brit birodalom felemelkedése a 19. században az angol nyelvet fokozatosan a francia elé helyezte, bár az angol irodalom kiemelkedő alkotói, mint például Shakespeare már jóval korábban is jelentősen befolyásolták a világ kultúrájának alakulását. A brit birodalom bukása pedig nem jelentette az angol nyelv vezető szerepének hanyatlását, mint elfogadott világnyelv. Az Egyesült Államok 1950-ben a világ GDP-jének felét szolgáltatta, és a „hollywoodi kultúra” a mai napig az egyik befolyásolóbb kulturális tényező. Nem tudjuk, hogy milyen nyelv lép majd a helyébe. A kínai vagy talán a spanyol? Vagy esetleg a hindi? A világ a következő században érdekes hely lesz, hiszen ha nemcsak európai szemmel figyeljük a világot, a malájt (a középkor óta kiemelkedő, Délkelet-Ázsiában beszélt nyelv), és például a szuahélit (kelet-afrikai „lingua franca”) is nagy területeken használják. [7]

Az orosz nyelv 1917-ig az orosz birodalom egyetlen hivatalos nyelve volt. A szovjet időkben, bár mindegyik köztársaságnak volt hivatalos nyelve, az orosznak kiváltságos státusza volt. A Szovjetunió 1991-es felbomlását követően számos újonnan önálló állam elősegítette anyanyelvének használatát, részben alásva az orosz kiváltságos státuszát, bár a régió lingua francája szerepét vette fel.

Az orosz az Orosz Föderáció hivatalos nyelve, amely hivatalos kapcsolatban áll a regionális szinten a Szövetség különböző etnikai autonóm területeivel, például a Csuvas, a Bashkort, a Tatár és Jakut nemzetiségű területekkel. Az orosz Fehéroroszország, Kazahsztán és Kirgizisztán hivatalos nyelve. Az orosz nem rendelkezik hivatalos nyelvi státusszal Ukrajnában, de továbbra is regionális és kisebbségi nyelvként beszélik, és Ukrajna alkotmánya garanciát nyújt a védelmére és használatára. Az orosz nyelvű oktatás, valamint az orosz nyelv második nyelvének megválasztása még mindig nagyon népszerű a legtöbb volt szovjet köztársaságban.

A XX. században az orosz széles körben tanították olyan országok iskoláiban, amelyek a Szovjetunió szatellitjeiként működtek, pl.

Lengyelország, Bulgária, Csehország, Szlovákia, Magyarország, Albánia, volt Kelet-Németország és Kuba. Ma azonban a fiatalok ezekben az országban nagyon kevesen tanulják, mert már nem kötelező tantárgy az iskolai rendszerben. Az orosz helyett a kelet-európai eurocentrikus országok hallgatói inkább nyugat-európai nyelveket tanulnak, mint például az angolt vagy a németet.

Az orosz az Egyesült Nemzetek, az UNESCO, a Világbank, az Egészségügyi Világszervezet és sok más nemzetközi szervezet hat hivatalos nyelve közül az egyik. [8]

Más világnyelvek Európán kívül

A kínai eredetileg csak a Huang He és a Jangce folyók közötti viszonylag kis területen beszélt nyelv volt, de fokozatosan az egész Kelet-Ázsia fő nyelvévé vált, beleértve nemcsak a hatalmas kínai birodalmat, hanem Japánt, Koreát és Vietnámot is. Az említett országokban sokan megtanulják még ma is a kínait is, hogy jobban megértsék saját kultúrájuk gyökereit. A modern törekvések egyike a Pinjin kifejlesztése volt, amely „a kínai nyelv szótaglistája” a pekingi nyelvjárás terjesztésének érdekében.

A szanszkrit, az ősi indiai irodalom nyelve, az indiai szubkontinens nagy részén az iskolázott emberek nyelvévé vált. Ez a különböző hindu, buddhista és dzsainista hagyományok szent nyelvét jelenti. A szanszkrit, számos különböző írásban szerepel, nem csak az ikonikus Devanagari-ban. A dél-indiaiak úgy tartják azonban, hogy a tamil idősebb, mint a szanszkrit, és a szanszkritra gyakorolt hatása erősebb volt, mint fordítva. Mind a szanszkrit, mind a kínai nyelvjárások a mai napig fontos információkat hordoznak a hagyományokon alapuló orvostudomány számára. Az iszlám aranykorában a csillagászat, a matematika és orvostudomány nyelve az arab volt. Itt meg kell említeni a perzsa származású (bár az arabok és törökök is magukénak tartják) orvos, csillagász, matematikus, jogtudós és filozófus, ibn Sina, Bukhara, közismertebb nevén AVICENNA munkásságát, akinek az öt kötetből álló el Kanun fi Tib / Canon of Medicine (Az orvosi gyakorlat törvénye) című művét egészen a 17. századik több mint 30-szor adták ki héber, majd latin nyelven, sőt a Kánont mind az öt kötetét 1954–1960 között orosz nyelven is kinyomtatták. [9], [10], [11]

Az arab nyelv az arab hódítások és az iszlám terjedése után vált kiemelkedővé. Ez 290 millió ember első nyelve, és széles körben használják a nem arab muzulmánok is világszerte, mert ez a Korán szent nyelve is. Nehéz olyan nyelvet találni, amely nem rendelkezik sok arabból átvett kifejezéssel, például ilyen az angol „sugar” szava, ami a cukrot jelenti.

A két földrajzi térség, ahol az arab és a török nyelv nem volt domináns a hódítások ellenére sem, az Perzsa és Európa volt. Az Achaemenid Birodalomban (i.e. 6.–4. század) már használatban lévő perzsa nyelv nemcsak túlélte az arabok uralmát, hanem Ázsia nagy részén „lingua franca” lett. A perzsa és az oszmán török nyelvek ismerete hasznos Közép-Ázsiában, 1835-ig a perzsa a Kelet-Indiai Társaság legfontosabb hazai nyelve volt, így nyilvánvalóan nagyon fontos Dél-Ázsiában.[12]

Az Európai Unió állásfoglalása

Számos kísérlet történt arra, hogy újra összekapcsolják a világot egy globális nyelvvel. A 19. század végén a lengyel orvos L. L. ZAMENHOF megalkotta az eszperantót és annak rendszerező struktúrájával és közös indoeurópai szókinestulajdonosságával az eszperantót a világ „nemzetközi nyelvének” nevezte. Bár soha nem tekintettek rá, mint hivatalos nyelvre, mintegy kétmillió beszélője van nemzetközi szinten, valamint konferenciák és csereprogramok is segítik terjedését.

Az Európai Unióban nem lehet eléggé kiemelni a nyelvek és a többnyelvűség szerepét. Az európai együttműködésekben négy alapvető szabadság van a különböző nyelvet beszélők között. Az egyik, hogy az Unió polgárai ott telepedhetnek le és boldogulhatnak, ahol szeretnének, akár tartósan is. A nyelvek tanulása segít megérteni és elfogadni egymást és az unióban élők különbségeit. Megnyitja a friss tapasztalatokat, és lehetővé teszi számukra, hogy hidat építsenek a különböző közösségek között. Egy olyan időszakban, amikor Európa szembesül a megkülönböztetéssel és a hajlandósággal, hogy a benne élők elforduljanak egymástól, nagyon fontos annak biztosítása, hogy a nyelvek és a többnyelvűség továbbra is létfontosságú szerepet játsszon.

Ez azt jelenti, hogy felül kell vizsgálnunk a nyelvtanítás és a tanulás alapelveit az osztályteremben, mivel a tanuló anyanyelvének és az iskolában tanult idegen nyelvek meghatározása egyre bizonytalanabbá válik. Nemcsak a nyelvtanárokat, hanem az összes tantárgy oktatóit, sőt az egész iskolai közösséget is be kell vonni.

Ezenkívül a Bizottság támogatja a nyelvtanulást az Erasmus+ programon keresztül. Új online nyelvi támogatási eszköz van használatban, amely segít a résztvevőknek a külföldön való tanuláshoz vagy külföldi munkavégzéshez. Közel 1 milliárd euró áll rendelkezésre minden évben a transznacionális projektek és partnerségek finanszírozása mellett az oktatás területén. Számos projekt összpontosít a nyelvoktatásra és nyelvtanulásra.

Az Unió többnyelvűségi stratégiája az összes élő nyelvre kiterjedt, ideértve a regionális nyelveket, világnyelveket, jelnyelvet és migráns nyelveket. A nyelv elsajátítását egész életen át tartó perspektívában kell érteni, figyelembe véve informális és nem-formális tanulását. Az európai politikai iránymutatások végrehajtásának objektív értékelése meglehetősen kihívást jelent. [13]

Milyen társadalmi problémákat vet fel a világnyelv használata?

Megvan annak az esélye, hogy egy világnyelv átvétele a helyi nyelvek gyengüléséhez és eltűnéséhez vezet. A mai becslések szerint a következő évszázadban a világon beszélt körülbelül hatezer nyelvnek a 80%-a vagy elkorcsosul, vagy teljesen eltűnik. Az angol nyelv túlsúlya sokakat ösztökél más nyelvek tanulására, illetve arra, hogy pl. Wales-ben a helyi nyelv, illetve Kanadában a francia legyen elfogadott. Az angol főleg ott jelent a kisebbségek számára nagy problémát, ahol a globális nyelv megegyezik a helyiek fő nyelvével, például Észak-Amerikában, Ausztráliában és Nagy-Britanniában. A világnyelvet anyanyelvi szinten beszélők előnyt élveznek azokkal szemben, akik csak azt második vagy harmadik nyelvként sajátítják el. Eldurult esetekben ez akár a szólásszabadságot is korlátozhatja.

Az ENSZ jelenleg öt hivatalos nyelvet használ: angolt, franciát, spanyolt, orosz és kínait. A nemzetközi szervezetek 85%-ának hivatalos nyelve az angol, míg a francia csak 50%-ban kerül említésre a kommunikációban.

Az angol nyelv az imperializmus kicsúcsosodásának idején a bíróságok, polgári szervek, iskolák és az egyetemek nyelvévé vált és ma már majdnem minden tudományág elsődlegesen ezen a nyelven publikál, ezzel valóban elterjedt világszerte. Azt is mondhatjuk, hogy a mai dominanciája még mindig annak a korszaknak a hagyatéka. Azonban nem szabad csak ezt a szempontot tekintenünk, az amerikai kultúra is jelentős szerepet játszik ebben. Nem szabad ítélkeznünk az angol nyelv dominanciája felett, mert a fejlődő országokba másképpen nem jutnak el azok az információk, amelyek a kibontakozást és a gyarapodást segítik. [14]

A nyelvészek az angol nyelv gazdag szókincsét tartják nagy vonzerejének, ugyanis 1989-ben az Oxford Szótár 20 kötetben 615 000 szót tartott számon. Ha minden tudományos szakkifejezés, amely a korban ismert volt ehhez a számhoz hozzáadódott volna, akkor több mint egymillió kifejezés került volna a listára. Az angol nyelv szókincse becslések szerint évente 8 500 szóval bővül, bár ez csak alsó határ. A hétköznapi kommunikációban körülbelül 200 000 kifejezés hangzik el angolul, míg csak 184 000 német és 100 000

francia nyelven. Ebben a statisztikában még nem szerepelnek a Roget-féle szinonimaszótár kifejezései sem! [15]

Az angol nyelv alany-állítmány-tárgy szórendjén alapulva képes az aktív és passzív szerkezetek előállítására is és rendkívül könnyen lehet új szavakat alkotni akár todalékolással, akár fuzionálással. A nemek szempontjából is előnyös a helyzet, mivel csak néhány esetben, érzelmi töltés esetében fordulnak elő nembeli megkülönböztetések.

A jövevényszavak egyszerre jelentenek világi vonásokat, de nehezzé teszik a betűzést. A jövevényszavak befogadása tetszetőssé teszik azt a nyelvi filozófiát, miszerint az angol lehet minden etnikum nyelve is, nem úgy, mint például a francia, amely inkább egy zárt nyelvi rendszerként működött az évszázadok során. Az angol nyelv logikája viszont a kifejezések tekintetében még így is igen jól kikövetkeztethető. Fordítás szempontjából is, ha valaki kiismeri magát az igeidők használatában és a passzív szerkezetekben, gyorsan végezhető a munka, amely összehasonlításképpen elsőre kivitelezhetetlen a Japán nyelv esetében. [16]

Az angol világnyelvi szerepét azonban könnyelműség lenne csak a grammatika szempontjából vizsgálni, mivel a politikai tényezők egyszerűen mesterségesen teszik dominánssá.

A jövő világnyelvei

A jövő szempontjából a korábban leírtak értelmében kikövetkeztethető, hogy bár egy közös nyelv választása igen fontos lenne, nemzeti törekvések azonban nagyon erősek lesznek: Tanzánia, Kenya és Malajzia esetében is így történt, mivel függetlenedésük után még diplomáciai célból sem kívánták alkalmazni a korábbi közös hivatalos nyelvet, az angolt. MAHATMA GANDHI 1908-ban azt mondta, hogy emberek millióira ráerőltetni az angolt olyan mintha igába hajtánák őket. Az angol viszont lehetővé tette az indiai népek egymás közötti jobb kommunikációját, és ez fontos volt a gazdaság fejlődése szempontjából is.

Indiában csak a lakosság 40%-a beszéli a hindit. A többiek a *bengáli*, a *telugu*, a *maráthi*, a *tamil*, az *urdu*, a *gudzsaráti*, a *szanszkrit*, a *nága*, a *malajálam*, a *kannada*, az *orija*, a *pandzsábi*, az *asszámi*, a *kasmíri*, a *szindhí* és a *szikimi* nyelveket használják. Olyan népes területről beszélünk, ahol 24 olyan nyelvet használnak, amelyik beszélőinek száma meghaladja az 1 millió főt. A hindinek is önmagában 13 megkülönböztethető dialektusa van, amelyek annyira eltérhetnek egymástól, hogy beszélőik alig értik meg egymást. [17]

A modern közös nyelvek egyik oldalága a „pidgin”. Ez a közös nyelvi forma akkor jön létre, ha az eltérő nyelveket beszélő csoportok huzamosabb ideig kapcsolatban állnak egymással, például kereskedelem révén. A keveredés révén az új nyelv töredékesként hat, hiányoznak belőle a toldalékok és a névelők, a mondatok pedig inkább hiányos frázisok. A történelem során sok pidgin fennmaradt, mint például a nigériai, kameroni, bislama, a tok pisin és felismerhetőek benne angol szavak. Idővel ezek a nyelvek képesek a terjedésre és attól kezdve már kreol nyelvnek számítanak. A szuahéli nyelv pontosan ilyen, mivel az arab és bantu keveredésével jött létre. [18]

A nyelvoktatás támogatásának technikai lehetőségei a modern korban

Akármilyen kategóriában kerül említésre egy nyelv, a kialakulása egyértelmű történelmi jelzőtábla is lehet, ha azt kutatjuk, hogy egy térségben milyen geopolitikai változások zajlottak le. A mai korban a közös világnyelv használatára való törekedésnek békés szerepet kell képviselnie, nem pedig elnyomó szándékot. Ennek a törekvésnek kell alávetni a legkülönbözőbb tudományágakat is. Ilyen például a háromdimenziós nyomtatás is, amellyel nemcsak az angol nyelv igeidejeinek jeleit lehet stílusosan szemléltetni, de az iskolákban anyanyelvünk, a magyar nyelv mondattanát és szerkezetét is lehet ábrázolni, és így jobban érthetővé válhatnak az idegen nyelvek és a magyar szórendbeli eltérései. Ez az irányvonal azért is jelentős kutatási lehetőség, mert két olyan területet egyesít, amelyeknek egyébként nem sok kapcsolódási pontja van, mivel nehéz egy nyelv szempontjából a nyelvtani kategóriákat ábrázolni. Már lehetséges 1,5 és 4,5 cm szimbólum-nagyságokat oly módon nyomtatással megjeleníteni, hogy azok 4,4 m távolságból is jól láthatóak a tanulók számára. Az ilyen nyomtatott jelek hosszú ideig tartósak és kiválthatják a papír alapú ábrázolást is. Jelenleg is folyik kutatás erre vonatkozóan a Pogány Frigyes Szakgimnáziumban a fent említett két nyelv vonatkozásában. [19]

Köszönetnyilvánítás: Szeretnék köszönetet mondani Lövey Zoltánnak és Csorba Botondnak értékes tanácsaikért.

Irodalom

[1] McWHORTER JOHN: The Story of Human Language, The Teaching Company Limited Partnership, 2004.

- [2] UNITED NATIONS *Funds, Programmes, Specialized Agencies and Others* (<http://www.un.org/en/sections/about-un/funds-programmes-specialized-agencies-and-others/index.html>) [2018.09.09.]
- [3] HIGGINS CHARLOTTE: *Why study Latin?*, (<https://www.theguardian.com/culture/charlottehigginsblog/2009/may/24/latin-inschools>) [2018.09.09.]
- [4] TERESHCHENKO ALEXEI: *What have been the most important languages through history?*, (<https://www.quora.com/What-have-been-the-most-important-languages-through-history>) [2018.09.09.]
- [5] GUPTA ANIKA: *History’s “Global Languages”*, (<https://www.smithsonianmag.com/arts-culture/historys-global-languages-13218007/>) [2018.09.09.]
- [6] CUNNINGHAM LAWRENCE S., REICH JOHN J.: *Culture and Values: A Survey of the Humanities. Cengage Learning*, 2009.
- [7] SHMOOP EDITORIAL. *„Economy in The 1950s.” SHMOOP*. Shmoop University, Inc., 11 Nov. 2008. Web. 13 Sep. 2018. (<https://www.shmoop.com/1950s/economy.html>) [2018.09.09.]
- [8] UNITED NATIONS. *Official Languages*. (<http://www.un.org/en/sections/about-un/official-languages/>) [2018.09.09.]
- [9] BLÁZOVICS ANNA: A hagyományos kínai fitoterápia értelmezése és beillesztése a nyugati típusú orvoslásba az emberi genom ismeretének birtokában. *Orvosi Hetilap*, 159(18), 696–702, 2018.
- [10] KOROSI ANNA, BLÁZOVICS ANNA: *Áyurvéda a modern orvostudományban, Orvosi Hetilap*, 157(34), 1349–1352, 2016.
- [11] BLÁZOVICS ANNA: *Avicenna és a modern farmakognózia, Kaleidoscope Művelődés- Tudmány- és Orvostörténeti Folyóirat*, 7 (13). 63–77, 2016.
- [12] TERESHCHENKO ALEXEI: *What have been the most important languages through history?*, (<https://www.quora.com/What-have-been-the-most-important-languages-through-history>) [2018.09.09.]
- [13] STOCK Günther: *Building bridges: the role of languages in facing Europe’s challenges – Selected speeches*, ALLEA (All European Academies), 2018

- [14] OSTLER NICHOLAS: *The Last Lingua Franca: English Until the Return of Babel*, Penguin (Allen Lane), London, 2010.
- [15] KENDALL JOSHUA: Roget's Thesaurus,
(<https://www.merriam-webster.com/words-at-play/rogets-thesaurus>)
[2018.09.09.]
- [16] SOUCOVA JANA: The Japanese honorific language: its past, present and future, *Asian and African Studies*, 14 (2). 2005.
- [17] HORVÁTH ZOLTÁN, MARI LÁSZLÓ: A Világ országai, Nyír-Karta Bt. 2008
- [18] MUYSKEN PIETER, SMITH NORVAL: The study of pidgin and creole languages. *Pidgins and Creoles: An introduction* Creole Language Library 15] 1994
- [19] HORVÁTH BALÁZS, BLASKE BENCE, SZABÓ ANITA, LÖVEY ZOLTÁN: *A háromdimenziós nyomtatás alkalmazásának egyik lehetősége a nyelvoktatásban.* pp. 410–418. A 7. Báthory-Brassai Nemzetközi Multidiszciplináris Konferencia 2016

Social, cultural and world-political tendencies in the spreading of a language

Through world history the hegemony of languages spoken by European nations has changed often. The aristocrats of ancient Rome lifted over Greek culture (science/technology) and so Latin became mainstream because of world domination endeavours for religion, science and politics. The Enlightenment and the Industrial revolution brought the spreadth of German and English languages. The latter has become the language of the world because of its simplicity and the rapid evolution of information technology. French is the language of diplomacy and rather it remained the expressive tool of fine culture. In the Eastern-European region, because of the political division, the Russian language could not become dominant despite the presence of the Slavic block. Because of differences in religion and the related lifestyle, the Arabic/Turkish languages couldn't gain ground despite conquests. In this lecture we will shed light on what political or social influences help in the spreading of a language or the importance of its use. How well can the population of the world adopt to the use of an international language? What does minority language use mean?

Keywords: world language, language culture, language use, language identity